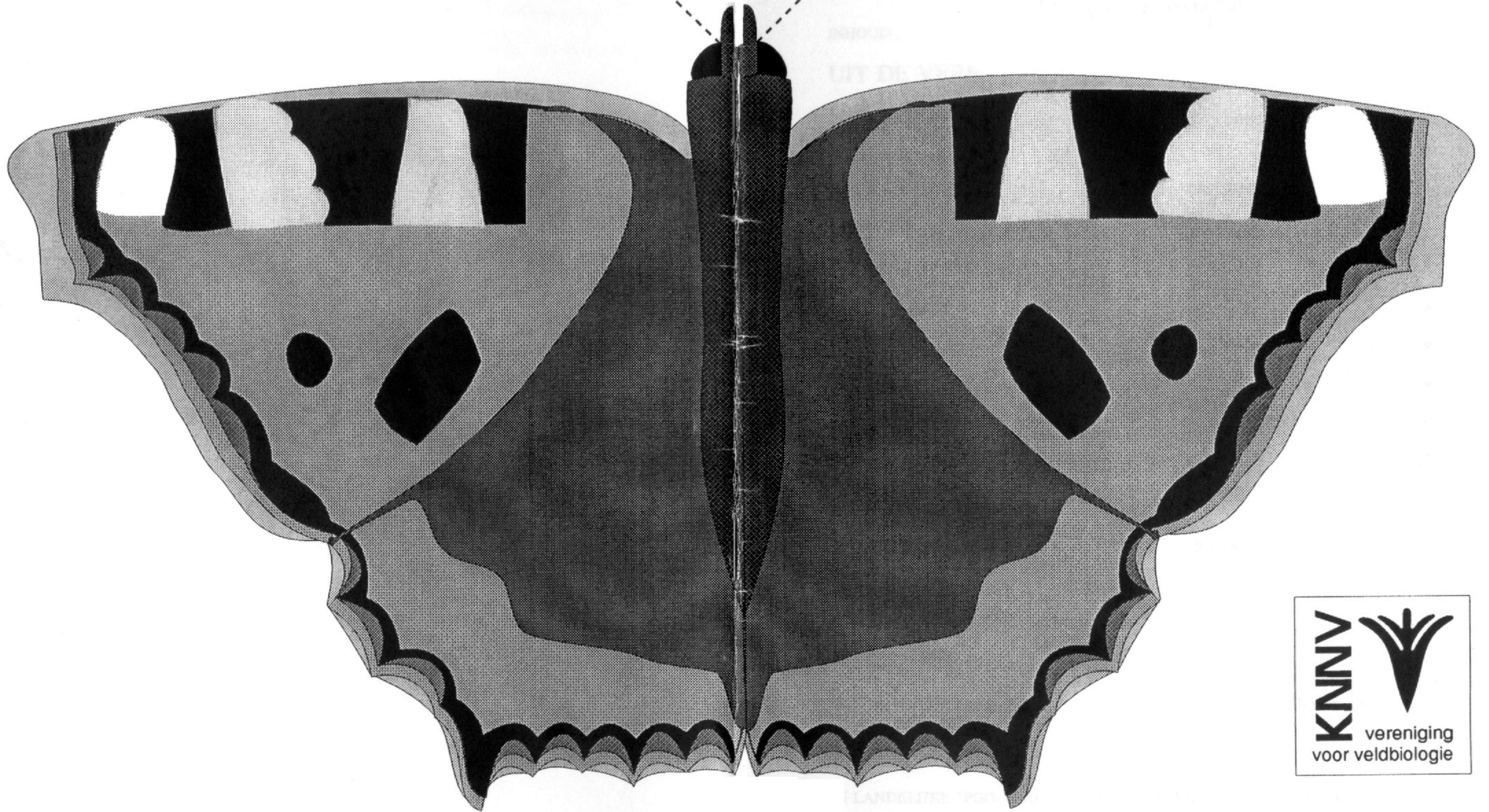

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JANUARI 1996 Nr. 11

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER

Nr.11

januari 1996

INHOUD

UIT DE VERENIGING	3
1 VAN HET BESTUUR	3
2 ALGEMENE LEDENVERGADERING	4
3 FINANCIËLE VERANTWOORDING 1995 EN BEGROTING 1996	4
4 ACTIVITEITEN VAN DE KNNV AFD. ZOETERMEER	6
5 BERICHT VAN DE PLANTENWERK GROEP	6
VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN	8
6 AVOND PLANTENWERK GROEP	8
7 EXCURSIE ELSWOUT	9
8 EXCURSIE VERNÈDEPARK EN PADDESTOELENLEZING	10
9 NATUURONTWIKKELING IN ZOETERMEER	11
GEZIEN IN ZOETERMEER	15
10 VLINDERS OP DE SCHOOLTUIN DELFTSE WALLEN	15
11 UIT DE PLANTENWERK GROEP	17
12 NATUURKRONIEK ZOETERMEER	18

BUITEN DE VERENIGING	19
13 ZOETERMEER, KWALITEITSBIOTOOP VOOR MENSEN, PLANTEN EN DIEREN	19
14 DE STADSNATUUR VAN ZOETERMEER	22
15 LANDELIJKE "PGO-DAG" OVER ONDERZOEK FLORA EN FAUNA	23
16 WAARNEMINGEN MOERASANDIJVIE EN BEZEMKRUISKRUID GEVRAAGD	23
17 BLAUWE VOGEL	25
18 VOGELCURSUS	26
DATA	27
19 KALENDER	27
20 REGISTER	28
21 NAMEN	30

UIT DE VERENIGING

1 VAN HET BESTUUR

Jan Parmentier

Namens het bestuur van de afdeling wens ik al onze leden en hun familie een gezond en gelukkig 1996 toe.

Met onze afdeling gaat het redelijk goed, het aantal leden bedraagt momenteel 36; we groeien met zo'n 10 leden per jaar. Voor de activiteiten die we organiseren is er een behoorlijke belangstelling, zeker gezien het feit dat we nog maar een kleine afdeling zijn.

Financiële zaken op orde (zie blz.4 voor de financiële verantwoording over 1995 en de begroting over 1996) en tot onze niet geringe verrassing hebben we van de Bols Benelux B.V. een schenking gekregen van fl.2 500 voor de aanschaf van twee stereomicroscopen voor de plantenwerkgroepen. Het hoeft geen betoog, dat we dit Zoetermeerse bedrijf bijzonder dankbaar zijn voor deze royale gift. Op bijgaande foto zien we de overhandiging van een van de microscopen aan Tilly Kester door de heer Smits, directeur van de firma Euromex te Arnhem, die ons een zeer aanzienlijke korting op de catalogusprijs heeft gegeven.

Overhandiging microscoop

Separaat sturen we de leden het jaarprogramma 1996. Uit dit jaarprogramma kunt U zien, dat we de lijn van vorige jaren doorzetten: aandacht voor wat er in Zoetermeer zelf te zien is, naast een aantal andere activiteiten. De KNNV heeft toch nog te veel het image van soortenverzamelaars, terwijl we er juist naar streven, zoveel mogelijk inzicht te geven in biologische verschijnselen. Namen van soorten dienen alleen maar om verder te kunnen komen. Het plezier van het kijken naar de natuur wordt juist vergroot door het begrijpen van samenhangen. We zullen dus proberen, het komende jaar bij excursies en lezingen de nadruk te leggen op inzicht en het plezier in het plotseling ontdekken van een bepaald verband dat men nog niet eerder heeft gezien.

We zullen het jaarprogramma per kwartaal nader toelichten in ons blad. U ontvangt geen aparte aankondigingen meer over het kwartaalprogramma.

Het is dus zaak, het jaarprogramma zuinig te bewaren!

2 ALGEMENE LEDENVERGADERING

20 december 1995

Johan Vos

Jan Parmentier gaf een korte impressie over hoe onze vereniging er eind '95 voor staat. Ook in 1995 is de Zoetermeerse KNNV-afdeling gegroeid en wel met 12 leden. Stand december '95: 36 leden. Ook financieel staan we er niet slecht voor, zie begroting. De inhoudelijke uitgangspunten blijven ook in 1996 onveranderd van toepassing en zijn zo goed mogelijk vertaald in het nieuwe jaarprogramma. Het jaarprogramma '96 wordt ook "los" uitgegeven en bevat naast datum, duur en plaats een zeer korte omschrijving van iedere activiteit. Het kwartaalbericht is dan de plek waar de activiteiten nader zullen worden toegelicht. Afgesproken is dat we meer nog dan dat tot nu toe gebeurde de biologie van soorten bij onze activiteiten zullen betrekken. De KNNV wil niet de indruk wekken een soortentellersvereniging te zijn! Nieuw is dat we in Zoetermeer samen met RAVON aandacht gaan besteden aan amfibieën. (zie prog. 21 maart). Nieuw is ook dat Ben Prins ons in een tweetal thema-avonden (18 april en 15 augustus) gaat vertellen hoe we de natuur wat meer onze tuin in kunnen krijgen. Pauline Verhey is als KNNV-vertegenwoordigster in het Platform Groen voor één jaar toegetreden tot het bestuur. Jan deelde mee dat hij zich niet als voorzitter voor een nieuwe periode van drie jaar herkiesbaar stelt. Gelukkig gaf hij te kennen wel actief te willen blijven binnen onze vereniging. Na het formele deel van de avond bestond de mogelijkheid voor leden om iets te laten zien van de eigen natuurervaringen van '95. Annet gaf een impressie van de activiteiten van de plantenwerkgroep gedurende het afgelopen jaar en maakte indruk met dia's van een aantal voor Zoetermeer nieuwe soorten. Jan nam ons mee naar zijn eigen tuinvijver en liet ons dia's van door een mikroskoop gefotografeerde *dinoflagellaten* en *volvoxen* zien. Natuur uit de tuin! Tilly toonde ons de prachtige flora, aangevuld met enkele opvallende diersoorten uit de Jura en Franse alpen. Tenslotte lieten Els en Ben Prins ons meegenieten van de natuur op de vulkanische, Canarische eilanden. Opvallend waren de vele endemische soorten. (Soorten die alleen op één of meerdere eilanden voorkomen). Wederom een leuke afsluiting van een succesvol verenigingsjaar.

3 FINANCIËLE VERANTWOORDING 1995 EN BEGROTING 1996

1. Het saldo 1995 is erg hoog door de recent ontvangen gift van fl.2500 van de firma Bols Benelux te Zoetermeer. Dit bedrag wordt in januari 1996 weer uitgegeven, als de rekening van de firma Euromex binnenkomt voor de twee microscopen.
2. We streven naar een reserve van één jaar contributie. Dit doel zal eind 1996 bereikt zijn. Dit bedrag zal uiteraard rentegevend uitgezet worden. De rente-inkomsten zullen daardoor ongetwijfeld hoger uitvallen dan nu zeer conservatief begroot.
3. In het volgend kwartaalblad zullen we nog een verdere toelichting geven op de inkomsten en uitgaven voor het kwartaalblad. Er zijn n.l. ook inkomsten uit de verkoop van het blad, die nu niet expliciet gemaakt zijn. De griep van de penningmeester heeft verhinderd, dat we deze verantwoording al bij deze toelichting konden meenemen.
4. Een kascommissie van tweeleden heeft de kas gecontroleerd en in orde bevonden; het bestuur heeft de penningmeester onder dankzegging gedechargeerd voor 1995.

Verantwoording 1995 in guldens

<i>saldo 1994</i>	879,83	<i>contributieafdracht KNNV</i>	882,50
<i>contributies</i>	1450,00	<i>frankeerkosten</i>	113,00
<i>verkoop boeken</i>	687,20	<i>kopieën</i>	121,08
<i>giften e.d.</i>	607,20	<i>drukkosten kwartaalblad</i>	540,97
<i>donatie Bols-Benelux</i>	2500,00	<i>vergaderkosten</i>	52,50
<i>rente</i>	3,60	<i>honoraria externe sprekers</i>	144,62
<i>creditnota veldwinkel</i>	100,00	<i>briefpapier e.d.</i>	113,99
		<i>inkoop boeken</i>	317,04
		<i>lidmaatschappen</i>	65,00
		<i>gewestelijke bijdrage</i>	6,25
		<i>saldo 1995</i>	3870,88
totaal	6 227,83	totaal	6 227,83

Begroting 1996 in guldens

<i>saldo 1995</i>	3870,00	<i>contributieafdracht KNNV</i>	900,00
<i>contributies</i>	1700,00	<i>frankeerkosten</i>	150,00
<i>verkoop boeken</i>	600,00	<i>kopieën</i>	100,00
<i>giften e.d.</i>	500,00	<i>drukkosten kwartaalblad</i>	600,00
		<i>vergaderkosten</i>	60,00
<i>rente</i>	5,00	<i>honoraria externe sprekers</i>	200,00
		<i>briefpapier e.d.</i>	100,00
		<i>inkoop boeken</i>	400,00
		<i>lidmaatschappen</i>	45,00
		<i>gewestelijke bijdrage</i>	8,00
		<i>aankoop microscopen</i>	2500,00
		<i>saldo 1996</i>	1612,00
totaal	6 675,00	totaal	6 675,00

4 ACTIVITEITEN VAN DE KNNV AFD. ZOETERMEER

De activiteiten van onze afdeling zijn voor het hele jaar samengevat in een aan alle leden toegezonden jaarprogramma. De 5 activiteiten van dit kwartaal zijn vermeld in de kalender op blz. 27.

Over de dialezing over de bijzondere natuur en flora van Den Bosch op **18 januari** a.s. door Rob de Vrind alvast het volgende.

Rob de Vrind is voorzitter van de Bossche Milieugroep, bioloog en docent aan het Koning Willem I-College te 's Hertogenbosch.

Den Bosch is een ontmoetingsstad van verschillende landschappen. Vandaar dat er een bijzondere flora en fauna te vinden is. In het zuiden liggen de hogere zandgronden met hun hoeven en kampen, in het noorden het rivierengebied met zijn kommen, uiterwaarden en oeverwallen en daartussen een overgangsgebied met overspoelde dekzandvlakten waar soms veen is ontstaan.

Dit alles wordt nog eens doorsneden door beekdalen die de helft van het water uit brabant afvoeren en interessante kwelzones waar uiterst zuiver water aan de oppervlakte komt.

Oude vestingswerken, eendenkooien en stadsmuren maken dit milieu nog aantrekkelijker zodat er genoeg ingrediënten aanwezig zijn voor een bijzondere flora (en fauna)

Aan de hand van dia's kunt u mee genieten van al dat moois en zal de nadruk liggen op allerhande plantesoorten van de rode lijst. Daar moeten we tenslotte zuinig op zijn.

Ook komt er een vlindersoort voor die tot de meest bedreigde van de wereld behoort en waarvan de enige vindplaats vlak bij Den Bosch ligt.

Komt allen !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

De KNNV-afd. Zoetermeer wil dit jaar onderzoeken of er genoeg belangstelling bestaat voor een excursieweekend op Texel. Het gaat om het weekend van **31 mei, 1 en 2 juni**. Nadere info volgt.

5 BERICHT VAN DE PLANTENWERK GROEP

Annet de Jong

INVENTARISATIES VAN 1995.

In 1995 zijn er in totaal 7 streeplijsten ingevuld en (bijna) ingeleverd.

Het betreft de volgende (deel)hokken:

30 57 41 en 30 57 42 ten noorden van de A12

30 47 45 alleen het recreatie gebied Noord Aa

30 57 44 helemaal

30 57 41 ten noorden van de A 12

30 58 21 helemaal, behalve een eilandje in het park en de spoorlijn

30 57 34 helemaal

Ook zijn er losse waarnemingen binnen gekomen van plant-aardigheden

Zoals jullie weten komen onze gegevens niet alleen in ons eigen bestand, maar ze worden ook doorgegeven naar onze FLORON districtskoördinator Joop Mourik.

FLORON beheert in Leiden het centrale (landelijke) bestand.

Ter informatie: Zoetermeer ten noorden van de snelweg A 12 hoort tot het FLORON district Hollands Duin met als districtscoördinator Joop Mourik, ten zuiden van de snelweg A12 hoort Zoetermeer tot het FLORON district Zuid-Holland-Zuid met als districtscoördinator Adrie van Heerden (per 1-1-1996) .

Met deze twee districtscoördinatoren is afgesproken dat Joop Mourik de gegevens krijgt van héél Zoetermeer.

Wel hebben wij de luxe dat wij op de steun kunnen rekenen van beide districtscoördinatoren!! Daar maken wij dan ook graag gebruik van.

PLANNEN VAN DE PLANTENWERKGROEP VOOR 1996.

De eerste studie-avond van de plantenwerkgroep in het nieuwe jaar is op **woensdag 13 maart om 20.00 uur in De Soete Aarde**.

Er wordt gewerkt aan een nieuwe streeplijst van 500 soorten. Hopelijk is deze streeplijst op die avond klaar, en ook nu weer wordt er van een ieder gevraagd om te inventariseren of in ieder geval de waarnemingen op te schrijven en door te geven.

Een belangrijke discussie punt op deze studie avond zal zijn de oproep van Joop Mourik. Joop heeft in zijn FLORON Nieuwsbrief van 20-11-1995 een stukje geschreven dat hieronder letterlijk is overgenomen. Het door hem geschreven stuk heet: 'De stadsnatuur van Zoetermeer'.

De start van een landelijke actie van de KNNV naar de verspreiding van twee soorten kruiskruid, namelijk moerasandijvie en bezemkruiskruid komt op deze avond natuurlijk ter sprake. Ook hierover staat er in dit kwartaalblad een stukje met de titel: Waarnemingen gevraagd van moerasandijvie en bezemkruiskruid.

Data voor andere studie-avonden kunnen op deze eerste studie-avond gepland worden en ook de inhoud ervan kan dan vastgesteld worden. Zet je eigen wensen nog eens op een rijtje.

Zoals jullie in dit kwartaalblad gelezen hebben is onze afdeling twee prachtige stereomicroscopen rijker geworden!! Mogelijkheden genoeg om er samen iets mee te bestuderen.

In het jaarprogramma van onze KNNV afdeling staan 8 programmapunten met de nadruk op de Zoetermeerse flora.

Uitgebreide informatie komt t.z.t. in het kwartaalblad, maar reserveer deze data alvast in uw agenda.

18 januari:	Diapresentatie "De flora van den Bosch" door Rob de Vrind.
28 april:	Stinzeplanten-excursie o.l.v. Thea Velenturf
16 mei:	De stand van zaken van het floristisch onderzoek in de stedelijke omgeving i.s.m. Joop Mourik.
8 juni:	Inventariseren in een KM-hok o.l.v. Joop Mourik.
16 juli:	Waterplanten-avond o.l.v. Adrie van Heerden.
1 september:	Wijkexcursie Noordhove o.l.v. Johan Vos
17 september:	Moeilijke planten determineren o.l.v. Adrie van Heerden.
najaar 1996:	Aanpassingen bij planten door Jan Parmentier.

VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN

6 AVOND PLANTENWERKGROEP

27 september

Annet de Jong

Op 27 september kwam de plantenwerkgroep 's avonds bijeen in De Soete Aarde.

Voor het neerzetten van onze koffie en/of thee kopjes was het moeilijk een stukje tafel vrij te maken omdat er aardig wat "lastige" planten waren meegenomen.

Zo gingen de *vertakte leeuwetand* (*leontodon autumnalis*), *klein streepzaad* (*crepis capilaris*), *kompasla* (*lactuca serriola*) van hand tot hand.

Ook de in Zoetermeer voorkomende leden van "*de ganzevoeten*" (*chenopodiaceae*) en "*demeldes*" (*atriplex*) werden weer even herhaald en becommentarieerd.

Van de *duizendknoopfamilie* (*polygonaceae*) hadden we drie soorten op tafel liggen.

Het verschil tussen *beklierde duizendknoop* (*polygonum lapathifolium*) en *perzikkruid* (*polygonum persicaria*) zit hem niet in het hebben van wel of geen vlek op de bladeren, maar in de beharing van de "tuitjes".

Een tuitje is een vergroeiing van twee steunblaadjes tot een buisje dat staat op de stengelknoop bij de duizendknoopfamilie.

Bij de *beklierde duizendknoop* hebben de tuitjes aan de rand geen langere haarachtige uitsteeksels en bij *perzikkruid* hebben de tuitjes aan de bovenrand tamelijke lange haarachtige uitsteeksels.

Nu is *perzikkruid* in het hebben van lange haarachtige uitsteeksel op de tuitjes niet de enige, *waterpeper* (*polygonum hydropiper*) heeft dat ook. Maar als je op een blaadje kauwt van waterpeper, weet je meteen waarom hij waterpeper heet.

Dan zijn de tweeling soorten nog even ter sprake gekomen o.a.

kaal knopkruid (*galinsoga parviflora*) en *harig knopkruid* (*galinsoga quadriradiata*). Het criterium van de beharing is in de praktijk moeilijk te onderscheiden.

De vraag kwam weer boven tafel om komend groeiseizoen 1996 wat meer aandacht te geven aan "de gele composieten".

Het is nog wel ver weg, maar op 17 september 1996 zal Adrie van Heerden ons helpen met het determineren van wilde planten soorten, die vaak met elkaar verward worden, zoals *gele composieten*, *knopkruidsoorten*, *duizendknopen*, *vinger-en liefdegrassen*.

Het tweede agenda punt op deze plantenwerkgroep-avond waren prachtige dia's van Johan Vos van najaarsplanten.

Na de pauze gaf Lodewijk van Duuren een kleine demonstratie op zijn computer, wat je zoal kan doen met het botanisch basisregister.

We lieten o.a. de computer één van de planten determineren, die op tafel lag. Lodewijk wist niet over welke plant het ging, hij typte alleen de kenmerken op die wij aan de plant zagen. Het werkte!! de computer kwam er goed uit.

Op het laatst konden we kiezen uit drie namen, en met de Heukel's flora kwamen wij snel op de juiste naam.

Een knopje waarmee je een tekening en/of foto van de desbetreffende plant op kan roepen om het uiteindelijk te checken of het hem wel is, moesten we deze avond er nog bij fantaseren.

Voor meer informatie over dit fenomeen verwijst ik jullie naar ons kwartaalblad nummer 8: 'Electronische flora, planten op naam brengen met een flora op de computer' geschreven door Lodewijk van Duuren.

7 EXCURSIE ELSWOUT 7 oktober (10.00-14.45)

Johan Vos

KNNV-paddestoeleexcursie
o.l.v. Peter v. Wely met 9
deelnemers en de volgende
vondsten:

anijstrechtterzwam
beukeridderzwam
beukwortelzwam
biefstukzwam
bitterzoete melkzwam
braakrussula
echte tonderzwam
eekhoortjesbrood
elfenbankje
fopzwam
fraaie koraalzwam
gele knolamaniet
geweizwammetjes
gewone zwavelkop
grijsgroene melkzwam (veel)
grijze gaatjeszwam
groene knolamaniet
grofplaatrussula
harige taailing
hazepootje
honingzwam (zeer veel)
judasoor
kaneelkleurige melkzwam
kanstanjeboleet
meniezwammetje
narcisridderzwam
nevelzwam
panteramaniet
parelamaniet

parelhoenchampignon
platte tonderzwam
plooirokje
porceleinzwam
radijsvaalhoed
rechte koraalzwam

regenboogrussula
reuzenzwam
rodekoolzwam
roodsteelfluweelboleet
roze russula
scherpe taailing

<i>slanke trechterzwam</i>	<i>vloksteelgordijnzwam</i>
<i>smakelijke russula</i>	<i>witte koraalzwam</i>
<i>stevige of valse braakrussula</i>	<i>witte bultzwam</i>
<i>stinkparasolzwam</i>	<i>witte russula</i>
<i>tweekleurige vaalhoed</i>	<i>zonnerussula</i>
<i>vliegenzwam</i>	

Verder nog niet exact op naam te brengen waren: Een *bekerzwam*, een *parasolzwam*, een *champignon*, twee *trechterzwammen*, twee *vezelkoppen*, een *vlamhoed*, een *ridderzwam* en een *knolgordijnzwam*.

8 EXCURSIE VERNÈDEPARK EN PADDESTOELENLEZING

21 oktober en 1 november

Johan Vos en Peter van Wely

Paddestoelen-excursie in het Vernèdepark onder leiding van Peter van Wely met 4 deelnemers.

Schitterend, zonnig, zacht weer met een lange periode van droogte achter de rug, daardoor was het erg slecht gesteld met de paddestoelen. Weinig soorten en weinig exemplaren. (veel verdroogde exemplaren). We hebben het volgende gevonden:

<i>elfenbankje</i>	<i>kleine hertezwamsoort</i>
<i>fopzwam</i>	<i>leverzwam</i>
<i>geschubde inktzwam</i>	<i>mycena corticola</i>
<i>gewone radijsvaalhoed</i>	<i>oranje dwergmycena</i>
<i>gewone beurszwam</i>	<i>schubbige bundelzwam! (op wilg)</i>
<i>glimmerinktwam</i>	<i>tranende franjehoed</i>
<i>grijze gaatjeszwam</i>	<i>vezelkoppen</i>
<i>kale inktzwam</i>	<i>zwavelkopje</i>

De schubbige inktzwam vind je meestal op de beuk. Hoewel het kurkdroog was, hebben we toch nog een behoorlijk aantal paddestoelen gevonden.

Van de lezing is in de Haagse Courant van 3 november een verslag verschenen, getiteld "Zoetermeerse paddestoelen zijn niet zo heel gewoon".

9 NATUURONTWIKKELING IN ZOETERMEER

23 november

Johan Vos

Inleiding

Het woord "natuurontwikkeling" is een bevestiging in zichzelf. Want is er natuur denkbaar die zich niet ontwikkelt en als dat al zo is, is er dan nog wel sprake van natuur?

Mijn conclusie luidt dan ook dat zich overal en onder alle mogelijk denkbare omstandigheden natuurontwikkeling voordoet, ongeacht of wij dat prettig vinden of niet. Sterker nog, wij kunnen natuurontwikkeling met z'n allen niet voorkomen, hoogstens beïnvloeden.

En dan die "nieuwe WNF-natuur", hoe nieuw is die eigenlijk?

Natuurdoeltypen en -soorten (= natuur en/of soorten die wij ons ten doel stellen) worden ontleend aan het verleden. Zelfs de plekken waar we die natuurdoeltypen willen realiseren zijn meestal dezelfde als waar vroeger die natuur ook al voorkwam. Het gaat dus eigenlijk toch om de restauratie van vroegere natuurwaarden!

Het enige punt waar over gediscussieerd zal moeten worden is uit welke periode je de natuur wilt terughebben, romeinse moerassen/ oerbossen of de lieflijke Thijssse-natuur uit het begin van deze eeuw.

ˆHet inkaderen van ontwikkelingen naar vantevoren bepaalde doeltypen draagt iets tegennatuurlijks in zich. Het leuke van natuur is naar mijn idee nu juist het verrassingselement! Natuur is zo spannend omdat je vantevoren nooit weet hoe het precies uitpakt!

Recente natuurtechnische milieubouw aan de randen van recreatiegebied "Noord-west"

Wat verstaan wij onder natuurontwikkeling en hoe gaan we er mee om in Zoetermeer:
In de jaren '80 heeft een landelijke werkgroep "natuurtechniek" de belangrijkste begrippen op dit terrein gedefinieerd.

Hier volgt een door mij versimpelde samenvatting:

Natuurtechniek (= A. Natuurtechnische milieubouw + B. Natuurtechnisch milieubeheer)
Natuurtechniek is het complex van doelbewuste handelingen gericht op het scheppen, herstellen, ontwikkelen of handhaven van levensvoorwaarden van de inheemse flora, fauna en levensgemeenschappen in hun onderlinge samenhang.

A. Natuurtechnische milieubouw (= 1. Natuurbouw + 2. Ontwikkelingsbeheer)

1. Natuurbouw

Het éénmalig creëren van nieuwe uitgangssituaties ten bate van gewenste natuurlijke ontwikkelingen.

Het betreft hier ingrepen in de abiotische component zoals uitgraven, reliëfvorming, verwijderen cultuurlaag, bezanden, maar ook het aanbrengen van zaadbronnen d.m.v. Aanplant.

Resultaat direct na de ingreep: levensgemeenschappen die bijna uitsluitend bestaan uit pionier/storingsoorten.

2. Ontwikkelingsbeheer

Het betreft hier ingrijpende maatregelen in de biotische component die gericht zijn op het sturen en geleiden van de gewenste ontwikkelingen.

Voorbeelden zijn: versneld verschralen, uitzaaïen aantrekkelijke pioniersoorten, omvorming naar natuurlijke verschijningsvormen.

Resultaat op wat langere termijn: levensgemeenschappen met een relatief hoog percentage aan pionier/storingsoorten

B. Natuurtechnisch milieubeheer (= 3. Natuur(lijk)beheer)

3. Natuur(lijk)beheer of lange termijnbeheer

Maatregelen (constant van aard en intensiteit) in de biotische component gericht op de gewenste ontwikkelingen.

Veelal gaat het om het fixeren van een vantevoren vastgesteld successiestadium.

Resultaat: levensgemeenschappen met een relatief laag percentage aan pionier/storingsoorten.

Daar het bij natuurtechniek steeds draait om "doelbewust" en "gericht zijn op" zijn zowel de Oostvaardersplassen als "Elswoud" geen voorbeelden van natuurtechnische projecten. Het hiervoor achteraf bedachte woord "toevallige natuurbouw" vind ik op z'n minst zeer ongelukkig gekozen.

NB: We zullen in de rest van het verhaal natuurontwikkeling opvatten als synoniem voor natuurtechnische milieubouw. (A)

Is natuurontwikkeling altijd gericht op het creëren van een grotere biodiversiteit?

Zeker bij de spraakmakende landelijke "levende-rivieren-projecten" is dit niet het geval.

Het gaat daar om tot de verbeelding sprekende aaibare (doel)soorten die zich vaak in de buurt van de top van de voedselpyramide ophouden. Van deze dieren is bekend dat ze

juist veel van hetzelfde landschapstype nodig hebben (grote territoria).

Natuurontwikkeling in de stad is daarentegen vaak wél gericht op het vergroten van de biodiversiteit ter plekke. We vergroten de abiotische variatie, daardoor kunnen er meer verschillende plantesoorten voorkomen waardoor de mogelijkheden voor de fauna navernant toenemen .

Dit sluit goed aan bij wat stadsbewoners graag willen. Variatie aan natuur en het liefst op loopafstand!

Veel leuke natuurlijke plekken in het stedelijk gebied functioneren als marginaal biotoop. In goede jaren zijn deze biotopen goed bezet met een aantal "doelsoorten", in slechte jaren sterven deze dan weer lokaal of pleksgewijs uit.

Het metapopulatiemodel (een grote levensvatbare kernpopulatie met een aantal marginale satellietpopulaties) dat ik Paul Opdam, IBN-onderzoeker ooit heb horen uitleggen voor vogels toont opvallende overeenkomsten met dit soort stedelijke situaties.

In elk geval sluit dit model qua karakter goed aan bij de dynamiek van een stad.

Een onderwerp dat hier nauw mee samenhangt is de bereikbaarheid van stedelijke biotopen voor de doelsoorten.

Zijn verbindingen in, langs en door de stad nu wel zo belangrijk voor de verspreiding van dieren en planten als vaak beweerd wordt of zijn het alleen maar aantrekkelijke recreatieve structuren waar planologen goed mee uit de voeten kunnen?

Ik zou een aantal kritische kanttekeningen willen plaatsen bij de nu heersende trend om alles met elkaar te verbinden.

1) verbinden is goed voor de uitwisseling en leidt tot ruimtelijke nivellering.

isoleren voorkomt uitwisseling en leidt tot ruimtelijke differentiatie.

Je hoort bijna alleen maar praten over verbinden, isoleren wordt alleen in negatieve zin gebruikt. Darwin wist ons al te vertellen dat isolatie tot soortvorming leidt! Vroeger, nog voor de grote versnippering van ons land toesloeg kende men in Nederland vele lokale rassen, tegenwoordig zijn die voor een belangrijk deel uitgestorven.

Mijn voorlopige conclusie luidt: Verbinden of isoleren zou veel meer per situatie en per soort bekeken moeten worden.

Als er toch redenen zijn om tot verbinden over te gaan is de directe vervolgvraag hoe groot/breed moeten die verbindingen zijn en hoe moeten ze ingericht worden. Keer op keer blijkt weer dat we dat heel moeilijk vantevoren kunnen inschatten. (Een maïsveld lijkt voor een noordse woelmuis blijkbaar meer op een bos dan een ecologisch ingerichte verbindingzone!)

Toch investeren de gezamenlijke overheden heel veel geld in verbindende structuren terwijl jaar in jaar uit bezuinigd wordt op onze zogenaamde "kerngebieden". Straks hebben we geeneens organismen meer over die gebruik kunnen maken van al die fraaie verbindingzones.

2) de stad staat bekend om z'n mobiele natuur, er wordt ook wel gesproken van nomadennatuur. Dit natuurtype is het antwoord op dynamiek, voortdurende stress, korte omlooptijden e.d. die de stad nu eenmaal eigen zijn.

De vraag is of die minder mobiele natuur waar we onze verbindingen voor maken zowiezo de stad wel in komt. Over welke soorten hebben we het eigenlijk en hoeveel zijn dat er?

Toch geven ook stadsbesturen tegenwoordig veel geld uit aan ecologische verbindingzones. Blijkbaar is dit politiek goed verkoopbaar. Zo bouwt Amsterdam aan

zijn "ecolint" 10 km dwars door 3 woonwijken en realiseert Hengelo in een nieuwe uitbreidingswijk zijn eigen vlindernetwerk.

Als beleidsmakers voor de keuze gesteld worden of ecologisch goede plekken of verbindende structuren maken die in de praktijk toch vaak te smal uitvallen en daardoor slecht functioneren dan denk ik dat in de stad het beschikbare geld in goede plekken geïnvesteerd zou moeten worden. Dit levert uiteindelijk de meeste natuur op voor je geld. Dat het in het beleid toch vaak anders uitpakt heeft andere oorzaken. En natuurlijk is iedere verbinding ook een plek.

Tot slot zijn er aan de hand van dia's een aantal projecten van natuurtechnische aard binnen Zoetermeer besproken:

A. Natuurtechnische milieubouwprojecten:

poldertuinen
vernédepark
palascollege, strook langs de hoofdtocht
wetlands, Seghwaertse hout
veentuinen, Hoekstrapark
oevers Noord-west
stedelijke bermen

Ingreep:

reliëf toevoegen
gradiënten maken
verschillende grondsoorten
waterhuishouding aanpassen
uit(planten) en -zaaien
omvormen

B. Natuurtechnisch milieubeheer (geen onderwerp van deze avond!)

In vele varianten aanwezig, verspreid over de hele stad.

Natuurlijk groenbeheer:

begrazingsbeheer
hooilandbeheer
ruigtebeheer
struweelbeheer
bos(rand)beheer

Binnen de Ecologisch verantwoorde stedelijke ontwikkelingsstrategie (E.V.S.O.) past het onderwerp van deze avond (natuurontwikkeling) binnen het thema van "De levende stad".

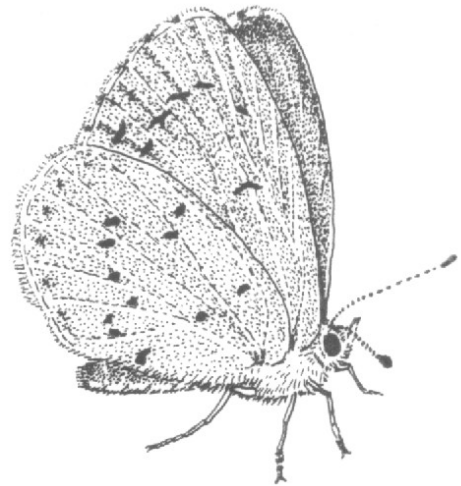
De andere 2 E.V.S.O.-thema's, "De verantwoordelijke stad" en "de participerende stad" zijn vanavond niet aan bod geweest.

GEZIEN IN ZOETERMEER

10 VLINDERS OP DE SCHOOLTUIN DELFTSE WALLEN

Els Prins

Tijdens mijn werk op de schooltuin aan de Delftse Wallen in Zoetermeer zie ik ze wel eens vliegen. Vlinders, bedoel ik. Alhoewel ik tijdens het lesgeven niet op alle rondvliegende dieren kan letten, vallen de vlinders toch automatisch op door hun kleuren, grootte en gedrag. En zo merk je, zonder een doortimmerd en wetenschappelijk verantwoorde inventarisatie uit te voeren, dat er aardig wat soorten vlinders de Delftse Wallen bezoeken.

boomblauwtje-man

Het schooltuinen complex bestaat uit vier stukken, die ingeklemd liggen tussen de scholen aan de Palthelaan en de wetering Delftse Wallen. De meeste vlinders werden gezien in het gedeelte bij het zwembad "De Driesprong". Aan de ene kant van dit terrein bevindt zich een speciale vlindershoek, die is ingericht met verschillende struiken rijkbloeiende *buddleia's* (de bekende Vlinderstruik), wat hoge *salie*-achtigen, *muurbloemen*, *hemelsleutel*, *kattekruid* en *siberische smeewortel*, allemaal nectarplanten, waarop verschillende soorten bijen, hommels en natuurlijk ook vlinders af komen. Aan de andere kant van deze schooltuin, vlak bij de ingang, ligt een kruidenhoek met een bonte mengeling van allerlei bloeiende planten, waaronder *kogeldistel*, *mint*, *tijm*, *rode spoorbloem*, en *verbena bonariensis*, een bijzonder dankbare insektenrekker.

De eerste vlinder, die ik in 1995 opmerkte, was een afgevlogen *atalanta* op 22 mei. Op een verwaarde *kleine vos* na leverde de maand juni weinig vlinders op. Wel vlogen er diverse *witjes*, maar in opvallend kleine aantallen. Dit beeld veranderde halverwege de maand juli, toen het aantal witjes zichtbaar toenam, en kleine vos en *atalanta* zich regelmatig lieten zien. Op 24 juli fladderde er een *landkaartje* langs de heg, die de afscheiding vormt tussen de schooltuin en het er naast gelegen voetpad. Op de dag er na vertoonde zich zowaar een kolibrie-vlinder op de tuin, die de bloemen van *verbena bonariensis* een voor een afzocht naar nectar, voor iedere bloem even als een kolibrie stil staand in de lucht. Bovendien ontdekte ik dezelfde dag een *bruin-zandoogje* man en een *boomblauwtje*. En dat alles tussen de bedrijven door!

Indrukwekkend werden de aantallen vlinders rond einde juli - begin augustus. Er vlogen in die periode opvallend veel *dagpauwogen*, waartussen zich een paar *atalanta's*, *kleine vossen*, *distelvlinders* en *gamma-uiltjes* mengden. Tegen de zeventig vlinders telde ik op 31 juli op en enkele *Buddleia*-struik, waaronder meer dan zestig *dagpauwogen*! Binnen een week liepen de hoge hoeveelheden *dagpauwogen*, die ook elders in het land waren waargenomen (ik ben op 2 augustus over deze opmerkelijke vlinder-golf nog door radio-west geïnterviewd), weer terug tot enkele exemplaren. De *gamma-uiltjes* bleven redelijk algemeen.

Na de terugkeer van mijn vakantie in begin september werd ik op de twaalfde van die maand verrast door een prachtige oranje vlinder, die langs de rozenhaag wiekelde:

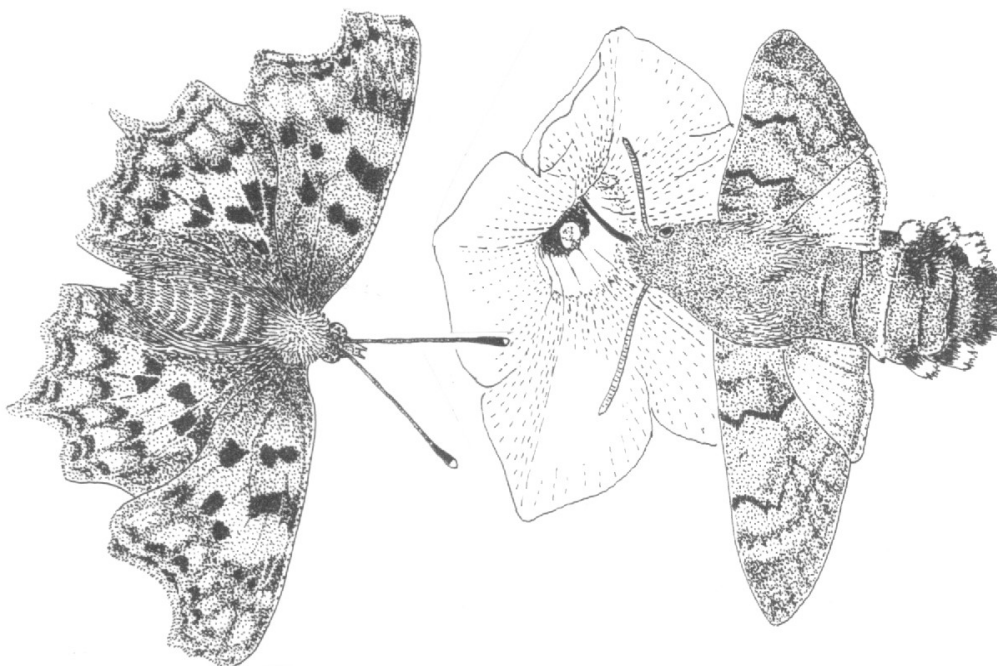
een *gehakkelde aurelia*! In een van de toiletten bleken een paar dagpauwogen een overwinteringsplaats te hebben gevonden. In de rest van de warme septembermaand vertoonden zich nog enkele rondvliegende dagpauwogen, wat *atalanta*'s en witjes. In oktober, met nog steeds uitzonderlijk warm weer, zag ik nog een boomblauwtje (5 oktober), een gamma-uiltje (10 oktober) en enkele witjes. De twee dagpauwogen verbleven nog steeds in het toilet. Voor mij zat toen het schooltuinseizoen er weer op. De tuinen waren leeggeruimd en lagen er kaal en verlaten bij. Ik kijk nu in spanning uit naar wat de schooltuinen aan de Delftse Wallen in 1996 aan vlinders zullen opleveren.

Vlindersoorten, die in 1995 werden gezien op het schooltuin-complex Delftse Wallen.

landkaartje

1 <i>klein geaderd witje</i> en	7 <i>landkaartje</i> (24 juli 1 expl.)
2 <i>klein koolwitje</i> (het hele seizoen door, lage aantallen tot in begin juli, opvallend meer vanaf eind juli, laatsten op 10 oktober)	8 <i>kleine vos</i> (eerste op 20 juni)
3 <i>citroenvlinder</i> (24 juli 1 expl.)	9 <i>gehakkelde aurelia</i> (12 sept 1 expl.)
4 <i>atalanta</i> (eerste 22 mei, laatste 4 okt.)	10 <i>boomblauwtje</i> (25 juli 1 expl., 30 juli 2 expl., 5 okt. 1 expl.)
5 <i>dagpauwoog</i> (24 juli 4 expl., 30 juli 30 expl., 31 juli 62 expl., erg veel op 2 augustus, laatste op 17 september)	11 <i>bruin zandoogje</i> (25 juli 1 expl.)
6 <i>distelvlinder</i> (30 juli 2 expl., 31 juli 2 expl., enkele expl. op 2 aug. 11 en 12 sept. 1 expl.)	12 <i>argusvlinder</i> (30 juli 1 expl.)
	13 <i>gamma-uiltje</i> (veel expl. op 2 augustus, laatste op 10 oktober)
	14 <i>kolibrie-vlinder</i> (25 juli 1 expl.)

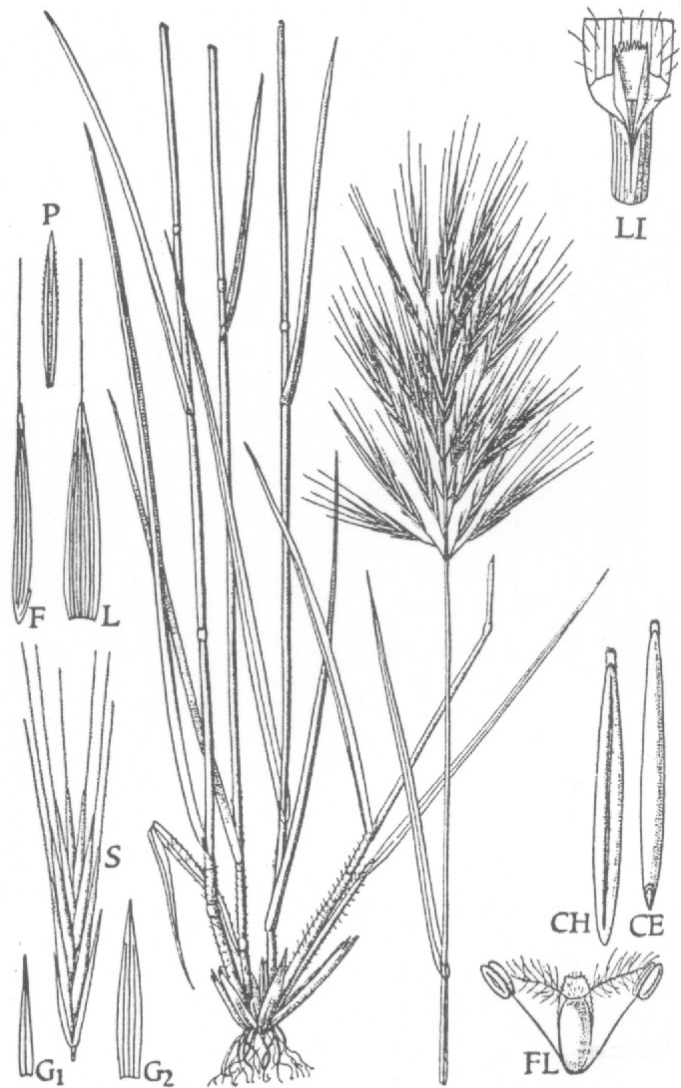
gehakkelde aurelia en kolibri-vlinder

11 UIT DE PLANTENWERKGROEP

Johan Vos

Bromusverwarring: Vorig jaar vonden leden van onze plantenwerkgroep in Zoetermeer op een aantal verschillende plekken (Buytenwegh en Seghwaert) een tot op dat moment onbekende Bromussoort. Na eigen naspeurwerk en contact met Joop Mourik kwam de soort als *bromus rigidus* (*Stijve dravik*) op de streeplijst terecht. Ook in Ton Denters boek "Van muurbloem tot straatmadelief" wordt deze Bromussoort voor Amsterdam gemeld.

Toen het Zoetermeers materiaal ter archivering opgestuurd werd naar Wout Holverda van het Rijksherbarium kreeg ik te horen dat het hier niet om *Bromus rigidus* maar om *Bromus madritensis* ging. Eveneens een soort van zuidelijker oorsprong, die niet in de Heukelsflora voorkomt. Overigens zou het zeer wel mogelijk zijn dat *Bromus rigidus* wél in Zoetermeer voorkomt, dus was de vraag of we opnieuw Bromusmateriaal van zoveel mogelijk verschillende standplaatsen konden verzamelen en toesturen.

Bromus madritensis. Rare; dry banks, rocks, waste land.

Bromus madritensis. Uit C.E. Hubbard, Grasses

Dit is eind 1995 gebeurd en de conclusie luidde dat al het opgestuurde materiaal, afkomstig van 3 verschillende vindplaatsen *Bromus madritensis* betreft! Enkele jaren terug werd deze soort overigens ook in Delft gevonden en daar ook verkeerd gedetermineerd! In Engeland komt *Bromus madritensis* op warme standplaatsen als adventief voor. "Hubbard" spreekt over een zeldzaam gras van enkele verspreide plekken in Zuid-Engeland, Zuid-Ierland en de kanaaleilanden. De soort komt voor op steenachtige hellingen, op oude muren en op ruïnes, maar ook op braakliggende en gecultiveerde terreinen. Een soort met uitstekende papieren om voor stadsplant te gaan spelen!

Silenes die stuivertje wisselden:

Vorig jaar ontdekte ik op het emplacement van station Zoetermeer-oost een bijzondere Sileneplant. Daar het hier om een voor het publiek afgesloten terrein gaat dacht ik van een afstand (gewapend met kijker) deze soort als *silene nutans* (*nachtsilene*) te kunnen karakteriseren. Deze losse waarneming van mij is inmiddels op onze concept-streeplijst '95 terechtgekomen. Dit jaar heb ik het betreffende kilometerhok (30.57.44) systematisch geïnventariseerd en vond op een aantal plaatsen langs de spoorlijn *Silene vulgaris*.

(*blaassilene*)

Ook de *silene nutans* van vorig jaar bleek bij nadere bestudering een wel heel merkwaardig vormgegeven vulgaris-exemplaar te zijn.

Determineren op afstand mag en kan dus ook niet luidt de moraal van dit verhaal! Echter op hetzelfde emplacement konden we tijdens de FLORON-excursie van 10 juni j.l. een nieuwe Silene-soort aan de lijst toevoegen, te weten:

silene conica (*kegelsilene*)! Zie ook kwartaalbericht nr. 9 onder punt 6.

Tot slot alvast een aantal leuke waarnemingen van het floristisch seizoen 1995:

prachtklokje (*campanula persicifolia*), uit tuinen afkomstige planten waaronder opvallend veel witte exemplaren (Driemanspolder, Meerzichtlaan e.d.).

blauw glidkruid (*scutellaria galericulata*) (grote nieuwe groeiplaats aan de Voorweg)

watermuur (*stellaria aquatica*) (berm v. Leeuwenhoeklaan, aantal groeiplaatsen)

ijzerhard (*verbena officinalis*) (emplacement Zoetermeer-oost, 1 plant)

hoge cyperzegge (*carex pseudocyperus*) (Prielenbos aan de Noord-Aa)

mannetjesvaren (*dryopteris felix-mas*) (Prielenbos aan de Noord-Aa)

raapzaad (*brassica rapa*) (Noord-Aa, opvallend laat bloeiende planten nov.!)

kleine leeuweklauw (*aphanus microcarpa*) (Schooltuinen Delftse wallen)

hertshoornweegbree (*plantago coronopus*) (De Leyens, groeiplaats in de verharding)

mantelanjer (*petrorhagia prolifera*) *slanke mantelanjer* (grote groeiplaats in de verharding langs de Afrikaweg)

NB: Een volledig overzicht van alle in 1995 waargenomen soorten wordt in ons volgende kwartaalbericht gepubliceerd.

12 NATUURKRONIEK ZOETERMEER

Peter van Wely

Voor paddestoelen was oktober te droog. In november kreeg je regen, waardoor de herfst een staartje kreeg met een golf paddestoelen eind november. Toen verschenen bijvoorbeeld alsnog de paarse schijnridder (Vernèdepark) en de paarssteelschijnridder (Vernèdepark, Westerpark en vooral langs de Muzieklaan in Buytenwegh) en de knolparasolzwam (in de Noord-AA). In december viel de kou in, zodat het gedaan was met de paddestoelen. Paddestoelen verdragen nu eenmaal geen langdurige vorst.

BUITEN DE VERENIGING

Op 6 september hield Johan Vos in het stadhuis onderstaande lezing over de natuurontwikkeling in Zoetermeer. In het kwartaalbericht nr. 10 werd reeds aangekondigd dat deze in nr. 11 zou verschijnen. De lezing is een belangrijk moment in de natuurlijke historie van Zoetermeer, omdat hierin verschillende cijfers die de biodiversiteit van Zoetermeer beschrijven voor het eerst in hun samenhang publiek gemaakt zijn.

13 ZOETERMEER, KWALITEITSBIOTOOP VOOR MENSEN, PLANTEN EN DIEREN

6 september 1995

Johan Vos

Stedelijke natuur:

Alle spontaan levende planten en dieren in de stad. Ontw. visie nat. '94.

Verstedelijking:

De afgelopen 25 jaar is Zoetermeer van plattelandsdorp tot middelgrote stad uitgegroeid. Uiteraard is deze ontwikkeling ook van grote invloed geweest op de stedelijke natuur zoals we die nu kennen. Een aantal soorten die kenmerkend waren voor het oude agrarische polderland (*Krabbescheer-kikkerbeetnatuur*) zijn sterk teruggedrongen, terwijl veel typisch urbanofiele soorten (*Buddleja-muurpepernatuur*) zich van de nieuwe wijken hebben weten meester te maken.

Hoge biodiversiteit:

Voorlopig is Zoetermeer koploper op het gebied van de botanische biodiversiteit per oppervlakte-eenheid. Op 34 Km² zijn 529 spontaan levende wilde plantesoorten geteld (meetpunt dec. '94), dat is meer dan éénderde van de hele Nederlandse flora. Wetenschappelijk meer verantwoord is de vergelijking van aantallen soorten op Km²-basis.

Ook het aantal in Zoetermeer getelde broedvogel- (76/180) en dagvlindersoorten (18 van de 53 in Nederland voorkomende, jaarlijks aangevuld met wat zeldzame waarnemingen) is hoog te noemen. Bronnen: Vogelwerkgroep/ Peter v. Wely
Oorzaken hiervoor zijn o.a.

- 1 Veel abiotisch zeer gedifferentieerde jaren '70 wijken met ruimte voor de natuur waar indertijd veel inheemse houtige soorten zijn aangeplant. (bosplantsoen)
- 2 Het hooiland en gras-met-bollen beheer dat in Zoetermeer al vroeg in de jaren '70 is ontstaan.
- 3 Het plasbermbeleid (watergangen standaard voorzien van veiligheidsstroken) dat in Zoetermeer al sinds de eerste uitleg is gevoerd.
- 4 Het opnemen van de oude linten (stelsel van hooggelegen weteringen in het stedelijk weefsel.
- 5 Al bijna 10 jaar gifvrij werken, zowel op de verharding als in het groen.
- 6 Verantwoord en terughoudend uitzaaibeleid van wilde planten. Bij de aanleg wordt éénmalig een mengsel van algemeen voorkomende wilde planten meegezaaid. Dit materiaal is afkomstig van de gemeentelijke kwekerij.

Verdeling botanische biodiversiteit over de verschillende stedelijke ecotopen:

47 % van de soorten heeft zijn zwaartepunt van voorkomen in hoogdynamische stedelijke ecotopen, zoals op de verharding, in de watergangen, in de gazons of in het cultureel groen.

53 % van de soorten heeft zijn zwaartepunt van voorkomen in laagdynamische stedelijke ecotopen (het zgn. natuurlijk groen), zoals in bloemrijke hooilanden, langs oevers en in ruigten en bosstroken.

Overzicht van verdeling van soorten over de verschillende stedelijke ecotopen: (13 % 2a, 5 % 2b, 1 % 2c, 25 % 3a, 3 % 3b / 17 % 4a, 25 % 4b, 11 % 4c).

NB: Zie voor de omschrijving van de stedelijke ecotopen hieronder.

42 soorten komen op de rode lijst van in hun bestaan bedreigde soorten voor.

Een veranderend (verslechterend) beleid m.b.t. de buitenruimte kan van enorme invloed zijn op de botanische biodiversiteit in de stad. b.v. het opnieuw toepassen van "milieu- onschadelijke" bestrijdingsmiddelen.

Wat de bewoners ervan vinden.

Uitslag omnibusenquête wat het spontane planten- en dierenleven in de stad betreft, trend '94.

Er is veel waardering voor stedelijke natuur onder de Zoetermeerders.

95 %, bijna evenredig over alle leeftijdsgroepen verdeeld stelt stedelijke natuur op prijs!

90 % zou zelfs kiezen voor meer stedelijke natuur; op de vraag waar werden parken en plantsoenen, oevers en water, stadsranden, wegen en spoorwegen het meest genoemd als potentiële locatie. Helaas wordt de eigen tuin en het balkon relatief weinig genoemd.

Kennelijk wil men natuur niet direct naast de deur, maar wel op b.v. 30 m. afstand. Hier ligt dus nog een belangrijke educatieve taak.

Strategie voor de toekomst:

Hoe houden we wat er bereikt is op peil?

Welke plaats krijgt (nu N'95 voorbij is) de natuur toebedeeld in Zoetermeer?

Blijft het bij de zeer algemene "stad-tussen-de-parken-strategie", of kan er misschien een meer inhoudelijke uitbouw richting "Zoetermeer, een kwaliteitsbiotoop voor mensen, planten en dieren" plaatsvinden?

Ga je als gemeentebestuur een vorm van "natuureffectrapportage" invoeren of moet verloren gegane natuur ook daadwerkelijk gecompenseerd worden? (Het plan Wielewaal)

Wat ga je compenseren en op welk schaalniveau is de volgende vraag? Gaat het om de biodiversiteit op nationaal, stads, wijk- of buurniveau of om wettelijk beschermde soorten?

Punten voor de discussie:

1 Er komt een grote druk om te gaan bouwen in de Zoetermeerse natuurontwikkelingszones. Dit zal ten koste gaan van de biodiversiteit op stadsniveau. Is inleveren van kwantiteit ten behoeve van de kwaliteit in dit verband bespreekbaar?

2 We zullen het voor Zoetermeer karakteristieke ruimtelijke patroon van laagdynamische stedelijke ecotopen (hooiland/moeras/bosrand) op peil moeten houden. Als we niet uitkijken ontstaat er overal bosrandmilieu. Natuurlijk groenbeheer in een stad is niet alleen minder (extensief) maar vooral anders!

En zeker niet alleen reageren op "klachten".

3 Hoe gaan we om met maatschappelijke processen die ingrijpende gevolgen hebben

voor de stedelijke natuur? B.v. het vervangen van parkeergarages met vegetatiedekken door maaiveldparkeren (verstenen), het opruimen van struwelen ten behoeve van de sociale veiligheid (structuurverarming) e.d. "De mens als milieufactor"

4 Helaas hebben we te maken met schijnwetmatigheden op het gebied van een gecombineerde strakke vormgeving in bouw en groen. Natuurlijk groen en moderne architectuur kunnen elkaar ook juist prachtig versterken! De gemeente zou zelf een stimulerender rol kunnen spelen.

5 Voldoende financiële middelen om de openbare ruimte op een schaal die past bij het ontwerp en het gebruik te kunnen beheren. Bij keuzes zou veel meer de kwaliteit en het instand houden van milieudifferentiatie moeten tellen. Bij maaien b.v. liever bepaalde stukken niet maaien en andere kwalitatief beter dan alles op een gemiddeld lagere standaardkwaliteit. (Natuur en de stedelijke schaal)

Zoetermeer doet sinds 1966 erg zijn best om stad te worden. In de natuur is het zo dat zich alleen onder gunstige omstandigheden eindstadia ontwikkelen zoals regenwouden en koraalriffen. Ook een menselijke samenleving ontwikkelt zich pas tot het "einstadium stad" als de omstandigheden gedurende lange tijd (eeuwen) gunstig zijn. Te hopen is dat bestuurders en bewoners in staat zullen blijken te zijn om deze gunstige omstandigheden te creëren. Het volgende citaat lijkt mij uitermate geschikt om mee te eindigen: "De natuur van de stad is de mens" (L'homme et la ville, Henri Laborit, 1971)

GOED ONDERZOCHE KM2 IN STEDELIJKE GEBIEDEN.

Code Km2	Omschrijving	Aantal
25.31.14	Haarlem, Bolwerk	147
25.31.25	Haarlem, Spaarne	128
25.31.45	Haarlem, Overhout	117
25.31.54	Heemstede, Bronstee	178
25.31.55	Haarlem, Engelandlaan	175
30.28.51	Leiden, Merenwijk	157
30.38.22	Leiderdorp	207
30.38.32	Leiden, Zijlkwartier	177
30.38.11	Leiderdorp	194
30.37.42	Voorschoten, N.Hofland	132
30.57.51	Voorschoten C	210
30.55.42	Rijswijk, Steenvoorde	165
30.46.42	Leidschendam, Leidsenhage	143
30.46.52	Leidschendam, Duivestein	301
30.56.11	Voorburg	204
30.54.33	Den Haag, Houtwijk	213
30.54.53	Den Haag, Berestein	203
30.55.42	Den Haag, Noordpolder	269
30.57.23	Zoetermeer, Buytenwegh	311
30.57.44	Zoetermeer, Driemanspolder	323

BRON: FLORON (Stichting Floristisch onderzoek Nederland)

PROCENTUELE VERDELING BOTANISCHE DIVERSITEIT OVER DE VERSCHILLENDE STEDELIJKE ECOTOPEN:

<i>Code</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Perc.</i>
<i>HOOGDYNAMISCH:</i>		
2a	Stenige, horizontale groeiplaatsen	13 %
2b	Groeiplaatsen in de waterkolom	5 %
2c	Groeiplaatsen van gazons	1 %
3a	Groeiplaatsen van geschoffelde plekken	25 %
3b	Groeiplaatsen die 's winters onder water staan	3 %
	<i>subtotaal</i>	<i>47 %</i>
<i>LAAGDYNAMISCH:</i>		
4a	Ruigten, bosranden en struwelen	17 %
4b	Bloemrijke hooilanden	25 %
4c	Natte ruigten, oevers en moerasbos	11 %
4d	Oude muren	0,0 %
	<i>subtotaal</i>	<i>53 %</i>

BRON: KNNV- afd. Zoetermeer

14 DE STADSNATUUR VAN ZOETERMEER

Annet de Jong

Overgenomen uit de FLORON nieuwsbrief van 20-11-1995 van Joop Mourik

In september 1995 is in Zoetermeer een symposium georganiseerd over de betekenis van de natuur in de stad. Johan Vos hield daar een voordracht over de waarde en waardering van wilde planten in de stad.

In de afgelopen 25 jaar is Zoetermeer van een plattelandsdorp uitgegroeid tot een middelgrote stad. Deze ontwikkeling heeft grote gevolgen gehad voor flora en fauna in het ooit agrarische, maar nu stedelijke gebied.

Wat is nu natuurlijker: De oude agrarische "natuur" of de moderne "stadsnatuur"? Beide zijn per definitie halfnatuurlijk en worden gestuurd door menselijk handelen in ruimte en tijd. De boerennatuur van 1900 bestaat anno 1995 niet meer, zoals de stadsnatuur van 1995 niet in 1900 bestond. Johan Vos formuleert de situatie in Zoetermeer als volgt: soorten die kenmerkend zijn voor het oude agrarische polderland (krabbescheer-kikkerbeet natuur) zijn sterk teruggedrongen, maar typisch urbanofiele soorten (buddleija-muurpeper natuur) zijn sterk toegenomen. Blijven we het menselijk handelen steeds als belemmerend voor "natuurlijke" verspreiding zien? Wat kan de betekenis van de stad zijn voor biodiversiteit in een industriële of agrarische omgeving.

Hoe moeten we het voorkomen van wilde planten in de stad beoordelen: algemene soorten worden eerder als spontaan voorkomend beoordeeld dan zeldzame soorten. Zijn de criteria van plantengeografische districten of verspreidingsbeelden volgens de atlas van de Nederlandse Flora wel toepasbaar in grote delen van de Randstad?? Genoeg vragen, en ook voor FLORON relevant in het kader van de discussie wat is "wild" of "niet-wild".

Wellicht een interessant onderwerp voor een thema-dag, waar "stads"-floristen uit ons district ervaringen en ideeën kunnen uitwisselen.

Ideeën, suggesties of toejuichingen zijn welkom bij Joop Mourik. Aan de hand van de reacties zal worden vastgesteld waar, wanneer en of we iets organiseren.

NAWOORD op deze Oproep van Joop Mourik (door Annet de Jong) Om de eerste stappen te ondernemen ter voorbereiding van deze discussie nodig ik iedereen uit, die hierover wat te melden heeft of van gedachten wil wisselen, op onze plantenwerkgroepavond op woensdag 13 maart om 20.00 uur in De Soete Aarde.

15 LANDELIJKE "PGO-DAG" OVER ONDERZOEK FLORA EN FAUNA

zaterdag 9 december in Amersfoort.

Johan Vos

Inventarisaties door ca. 15.000 vrijwilligers, aangesloten bij verschillende PGO's (Particuliere gegevensbeherende organisaties) vormen de basis voor het overgrote deel van onze gegevens over flora en fauna in Nederland. Hoe organiseer je deze inventarisaties, opdat zij kunnen leiden tot bijv. verspreidingsatlassen, tijdreeksen en meetnetten?

Hoe kunnen al deze gegevens worden gebruikt voor het opstellen van Rode lijsten en vervolgens voor de daadwerkelijke bescherming van onze bedreigde planten en dieren? Dit thema vormde de rode draad voor een volle dag waaraan de meeste PGO's die lid zijn van de Vereniging Onderzoek Flora en fauna i.o. een bijdrage leverden.

Gedurende de dag werden er vanuit de verschillende PGO's korte lezingen gehouden over de verzamelde onderzoeksgegevens met betrekking tot ecologie, verspreiding en aantalsontwikkelingen. De volgende organisaties presenteerden zich op die manier: FLORON (hogere planten), SOVON (vogels), RAVON (amfibieën en reptielen), Anemoon (zeeorganismen), VZZ (zoogdieren incl. vleermuizen), EIS-Nederland (insekten), TINEA (nachtvlinders), Vlinderstichting en BLWG (mossen en korstmossen).

Bijna alle PGO-organisaties presenteerden zich tevens op een kraampjesmarkt in de gangen van "De Flint". De opkomst en belangstelling was groot!

16 WAARNEMINGEN MOERASANDIJVIE EN BEZEMKRUISKRUID GEVRAAGD

Annet de Jong

overgenomen uit mededelingen van FLORON en CCFV

In 1996 doet de KNNV i.s.m. CCFV, FLORON, NHG en NJN een onderzoek naar de verspreiding van twee soorten kruiskruid, namelijk moerasandijvie en bezemkruiskruid. Iedereen wordt opgeroepen de waarnemingen van deze twee soorten in 1996 te sturen aan de plantenwerkgroep. Aan het einde van het groeiseizoen zal ik deze gegevens doorsturen naar FLORON kruiskruidenproject.

Er is voor dit project een apart formulier beschikbaar. Dit omdat ook de groeiplaatsomschrijving van de vindplek en het aantal per vindplek genoteerd dient te worden.

Bij wat voor soort twijfel dan ook over de determinatie en notering, graag meteen melden, plant meenemen (mits toelaatbaar!!), of foto nemen.

Start en uitleg van dit project vindt plaats op de plantenwerkgroepavond woensdag 13 maart om 20.00 uur in De Soete Aarde. Komt allen.

De reden waarom deze twee soorten uitgekozen zijn, is omdat het voorkomen en de verspreiding op dit moment onvoldoende bekend is.

Moerasandijvie komt vooral voor in moerasgebieden (zoals de naam al zegt), maar ook langs rivieren en vennen en op opgespoten gebieden e.d.

Het is een plant (misschien wel de enige), die buiten Nederland zeldzamer is dan hier. Toch is moerasandijvie hier ook lang niet zo algemeen als uit de huidige verspreidingskaartjes zou blijken.

De soort komt vaak buiten natuurgebieden voor, op tijdelijke groeiplaatsen waar hij een paar jaar later alweer verdwenen is. Op veel van de natuurlijke groeiplaatsen langs vennetjes e.d. staan vaak opvallend weinig exemplaren.

Na de drooglegging van de IJsselmeerpolders was er een paar jaar een ware explosie van moerasandijvie. In de Oostvaardersplassen komt de soort nog steeds massaal voor, maar in de rest van Flevoland haast niet meer. In sommige gebieden, zoals in Twente, de Achterhoek, de Friese Waddenkust en de waddeneilanden, is de soort misschien wel helemaal verdwenen.

Om te kijken hoe het nu werkelijk met moerasandijvie is gesteld, roepen we iedereen op om de waarnemingen, uitsluitend uit 1996, aan ons door te geven, met schatting van het aantal exemplaren en omschrijving van de groeiplek (moeras, opgespoten terrein, waterkant, baggerveld, overig).

Het is ook van belang om aan te geven of de vindplaats in een natuurgebied ligt.

Misschien is deze wereldwijd nogal zeldzame soort ook in Nederland maar op een paar plaatsen beschermd!!

Bezemkruiskruid is een soort die juist momenteel in Nederland een explosieve verspreiding heeft. De soort komt pas sinds 1942 in ons land voor, en heeft zich eerst in Zuid-Limburg gevestigd, vooral langs de Maas.

Pas de laatste 15 jaar is de opmars door de rest van het land begonnen, vooral langs spoorlijn en snelwegen.

Pas zeer recent zijn de eerste vindplaatsen van natuurlijke standplaatsen (duingrasland) gemeld.

Momenteel is de soort algemeen in de zuidelijke helft van het land, noordwaarts tot de lijn Zaanstad-Twente. ten noorden hiervan zijn maar enkele vondsten bekend.

Op de Waddeneilanden en langs de Waddenkust is de soort helemaal nog niet gevonden en in Zeeland en op de Zuidhollandse eilanden is de soort ook schaars (In *Gorteria* 21:176 staat een recente verspreidingskaartje)

Om de verspreiding en de verspreidingsnelheid van bezemkruiskruid te onderzoeken, roepen we iedereen op om waarnemingen van 1996 door te geven.

Alle waarnemingen zijn welkom, ook uit Zuid-Limburg. Zo mogelijk graag het jaar aangeven dat de soort op de betreffende vindplaats het eerst is verschenen of gevonden.

Ook het milieu is van belang, vooral of het om een natuurlijk milieu gaat. Tot nu toe groeit deze indringer uit Afrika nog vooral op plekjes waar hij geen andere soorten wegconcurrert, maar het is best mogelijk dat dat aan het veranderen is!!

Gebruikte afkortingen.

CCFV = contactcommissie voor floristiek en vegetatiekunde

FLORON = floristisch onderzoek Nederland

NGH = het natuurhistorisch genootschap

NJN = Nederlandse jeugdbond voor natuurstudie

17 BLAUWE VOGEL

Marit

Het boekje heette zoiets als "wat vliegt daar?" en de plakplaatjes moest je bij elkaar eten bij de beschuit. In mijn ouderlijk huis gold een rantsoen van één beschuit per persoon per zondagmorgen, dus het boekje kwam nooit vol. Dat hinderde niet. Het mooiste plaatje was al binnen: dat van de *ijsvogel*. Knalblauw en oranje, te mooi om waar te zijn. Zo'n vogel zag je natuurlijk nooit echt. Zo'n vogel was een sprookje. Heel veel jaren later bleek hij toch echt te bestaan. Hij dook soms op in TV-documentaires. Voor de opnamen had de cameraman wekenlang in het ijskoude water van de laatste ongerepte beek van Nederland moeten staan, maar toch, de ijsvogel was bewezen! Dus vertrokken mijn man en ik naar de onherbergzame uithoeken van ons land. Op de fiets naar Achter-Affelte, in de hoop op een blauwe glimp. IJdele hoop, natuurlijk. Op blauwe glimpen heeft men pas recht na ijselijke ontberingen. Zadelpijn en zonnebrand tellen daarvoor niet mee. De ijsvogel leek niet weggelegd voor gewone gemakzuchtige stervelingen. En toch...

Begrijpt u mijn verbijstering toen op woensdag 13 december om 13.15 uur de legendarische ijsvogel zomaar neerstreek bij onze sloot, in onze eigenste wilg, een paar meter van ons raam? En niet eens in slow motion. En niet eens met hemelse muziek. En ik mocht er gewoon naar kijken vanuit ons warme droge rijtjeshuis midden in de stad. En hij zat er ook maar heel gewoontjes zijn veren te poetsen en hij spoot, heel ordinair, een enorme straal krijtwitte poep de tuin in. Maar wat was hij móóí! Forser dan ik me hem had voorgesteld, en veel subtieler van kleur. Kop en schouders bezet met fonkelende lovertjes. Donker pruisisch blauw, op de vleugels verschietend naar smaragd. De buik sienna-rood. (Kunstkenners zien hierin meteen een geraffineerd voorbeeld van het split-complementair contrast). Toen hij wegvloog, lichtte zijn rug op als een iriserend turkooisen streep. Wat denkt men als men zoiets ziet? Men denkt onzin als: "Dat ik dit nog mag meemaken", en "Dat gelooft niemand" en "Die zie ik van mijn leven nooit weer". Maar een half uur later zat hij er weer, nu met een vis in zijn snavel. Hij is blijven terugkomen, elke dag, tot op het moment waarop ik dit schrijf. Elke dag komt hij uit ons modderig stadsslootje een visje opduiken dat hij tegen een tak doodslaat. En ik, die al van streek raak als een watertor in een kikkerlarf bijt, kijk er met verrukking naar. Ik terroriseer mijn omgeving met ijsvogelverhalen; houd de gemeentelijke afdeling Groen en Beestjes van het werk en laat mijn schilderklas alleen nog maar blauw verven. 's-Avonds, aan tafel, beheerst de ijsvogel het gesprek. Dat hij op de pergola zit, of op die-en-die tak, en dat hij best wel grote vissen vangt en of die wel in zo'n klein lijfje passen. En hoe hij duikt en dan zo leuk weer uit het water omhoog schiet. En dat het "ijs" in zijn naam oudgermaans is en "glanzend blauw" betekent. De kinderen worden er zo onderhand niet goed van en protesteren. Dan zegt mijn man (want die begrijpt me) dat het anders heel bijzonder is en dat maar heel weinig mensen dat meemaken, dat er een ijsvogel vist in hun achtertuin! "Zo" roep ik, dat kunnen jullie later nog aan jullie kinderen vertellen, dat er vroeger bij je ouders thuis....". "Ben je gek", zeggen de dochters. "Dan vertellen we hoe we thuis geteisterd werden met jullie gezeur over vogels. Dan zeggen we: jullie mogen blij wezen dat die krenge eindelijk uitgestorven zijn".

18 VOGELCURSUS

Wegens het overweldigende succes van vorig jaar organiseert de Zoetermeerse vogelwerkgroep (VWZ) ook in het vroege voorjaar van 1996 weer een

"VOGELCURSUS".

Het gaat om het leren kennen van soorten uit de naaste (woon)omgeving.

De cursus is in de eerste plaats bedoeld voor beginners, maar ook meer gevorderden zullen volop nieuwe wetenswaardigheden kunnen opdoen.

De cursus zal in twee groepen gegeven worden:

Groep 1: dinsdag 6, 13 en 30 februari.

Groep 2: maandag 26 februari, 4 en 11 maart.

Afgesloten wordt weer in 't veld met excursies!

Opgeven of vragen om meer informatie kan bij:

Heleen van der Ark (tel. 079- 3166674)

DATA

19 KALENDER

schrijf in Uw agenda

11 januari Vogelwerkgroep, do 20.00 uur

Plaats: De Soete Aarde

Thema: Roofvogels

Spreker: Rob Vogel (SOVON)

13 januari IVN, za 10.30- 12.00 uur

Plaats: De Soete Aarde

Winterexcursie voor kinderen van 6- 14 jr i.s.m. de WNF-rangers.

18 januari KNNV do 20.00 uur. De bijzondere

natuur en flora van Den Bosch, een diapresentatie door Rob de Vrind, bioloog januari in "De Soete aarde", Zie voor uitgebreide toelichting blz.6.

20 januari Vogelwerkgroep, za 8.00 uur

Plaats: parkeerterrein Meerzicht

Excursie: Ganzen in Zeeland

Gids: Bob de Lange

27 januari KNNV les Voogd gaat op deze zaterdag naar de zuidhollandse en zeeuwse eilanden om daar naar ganzen en andere watervogels te kijken. Deze excursie duurt de hele dag. Er zijn nog plaatsen bij hem in de auto beschikbaar. Wie mee wil moet contact opnemen met les (tel. 3213152)

8 februari Vogelwerkgroep za 20.00 uur

Plaats: De Soete Aarde

Thema: Bos van Jos

Spreker: Jos Orleans

10 februari KNNV za 10.30 uur. Botanische dag. De jaarlijkse dag van de KNNV-CCFV wordt gehouden in de school "De Hoef" gelegen aan de provinciale weg N798 tussen Putten en Nijkerk. Ingang van de school aan de Leembruggerweg 2. Orchissen van Nederland en aangrenzende gebieden vormen het hoofdthema van deze dag. Voor meer informatie kunt u bellen naar Bep Dynna tel. 0341- 551865

10 februari KNNV za 14.00-16.30 uur. Zesde Nijkamplering. De voor een stedelijke afdeling als de onze zeer interessante Nijkamplering met als titel "Natuur, economie en bevolking, tegenstelling of samenspel" vindt plaats in het Wentgebouw van Utrechtse universiteit. Een formulier om gratis kaarten te bestellen heeft u via "Natura" reeds in uw bezit.

17 februari Vogelwerkgroep za 8.00 uur

Plaats: parkeerterrein Meerzicht

Excursie: Oostvaardersdijk Enkhuizen/Lelystad

Organisatie: Waldo van Zuylen

18 februari IVN, zondag 13.00 uur

Plaats: De Soete Aarde

Fietsvoegeexcursie naar vogelplas Starrevaart

20 feburari KNNV Dagvlinders van Zoetermeer, soorten en populaties i.s.m. het IVN en de Vlinderstichting op dinsdag in "De Soete Aarde". Kars Veling van de Vlinderstichting zal ingaan op de Zoetermeerse tellingen zoals die hier al jaren plaatsvinden. Aanvang 20.00 uur

13 maart KNNV wo 20.00 uur. Open avond van de plantenwerkgroep in "De Soete Aarde". Deze avond zullen we het nieuwe floristische seizoen openen. Uitgebreid zal ingegaan worden op het inventarisatiewerk van 1995 en zullen we samen plannen maken voor 1996. Ook belangstellenden van buiten de plantenwerkgroep zijn van harte welkom.

14 maart Vogelwerkgroep, donderdagavond 20.00 uur

Plaats: De Soete Aarde

Thema: Het ringen van vogels

Spreker: Cees Stam

16 maart Vogelwerkgroep, za 8.30 uur

Plaats: parkeerterrein Meerzicht

Excursie: Ockenburgse bossen

Gids: Jan Scheeres (VWG Den Haag)

21 maart KNNV do 20.00 uur Thema-avond:

"Amfibieën in Zoetermeer en omgeving", in samenwerking met RAVON in "De Soete Aarde". Ronald Laan, deskundige zal o.a. spreken over biotoopeisen, leefgebieden en en migratie van de in Zoetermeer voorkomende soorten.

24 maart IVN zondag 11.00 uur
Plaats: Noord-Aa bij Aa-zicht
Boerderij 't Geertje

31 maart Voorjaarswijkexcursie i.s.m. de Vogelwerkgroep in de wijk Palenstein o.l.v. Willen van Dijk (VWZ) en Johan Vos (KNNV) op zondag. Start: 10.00 uur voor het sprinterstation "Palenstein"

8 april IVN, maandag 14.00 uur
Plaats: De Soete Aarde
Fietsexcursie langs oude, bijzondere bomen in Zoetermeer

11 april Vogelwerkgroep, do 20.00 uur
Plaats: De Soete Aarde
Thema: Balijbos
Spreker: Nico de Bruin (Boswachter SBB)

18 april "Haal de natuur je tuin in", de eerste van twee thema-avonden over dit onderwerp door Ben Prins op donderdag 18 april in "De Soete Aarde". Uiteraard zal het accent van deze eerste avond liggen op de lente. Aanvang 20.00 uur.

20 april Vogelwerkgroep, za 8.30 uur
Plaats: parkeerterrein Meerzicht
Excursie: Balijbos
Gids: Nico de Bruin

20 REGISTER

anijstrechtzwam	9	de meldes	8
aphanus microcarpa	18	dinoflagellaten	4
argusvlinder	16	distelvlinder	15, 16
atalanta	15, 16	dryopteris felix-mas	18
atriplex	8	duizendknoop	8
bekerzwam	10	duizendknoopfamilie	8
beklierde duizendknoop	8	echte tonderzwam	9
beukenridderzwam	9	eekhoortjesbrood	9
beukwortelzwam	9	elfenbankje	9, 10
bezemkruiskruid	24	fopzwam	9, 10
biefstukzwam	9	fraaie koraalzwam	9
bitterzoete melkzwam	9	galinsoga parviflora	8
blaassilene	18	galinsoga quadriradiata	8
blauw glidkruid	18	gamma-uiltje	15, 16
boomblauwtje	15, 16	gehakkelde aurelia	16
braakrussula	9	gele composieten	8
brassica rapa	18	gele knolamaniet	9
bromus madritensis	17	geschubde inktzwam	10
bromus rigidus	17	geweizwammetjes	9
bruin zandoogje	15, 16	gewone beurszwam	10
buddleia	15	gewone radijsvaalhoed	10
buddleja-muurpepernatuur	19	gewone zwavelkop	9
campanula persicifolia	18	glimmerinktzwam	10
carex pseudocyperus	18	grijsgroene melkzwam	9
champignon	10	grijze gaatjeszwam	9, 10
chenopodiaceae	8	groene knolamaniet	9
citroenvlinder	16	grofplaatrussula	9
crepis capilaris	8	harig knopkruid	8
dagpauwoog	15, 16	harige taailing	9
de ganzevoeten	8	hazepootje	9

hemelsleutel	15	polygonum lapathifolium	8
hertshoornweegbree	18	polygonum persicaria	8
hoge cyperzegge	18	porceleinzwam	9
honingzwam	9	prachtklokje	18
ijsvogel	25	raapzaad	18
ijzerhard	18	radijsvaalhoed	9
judasoor	9	rechte koraalzwam	9
kaal knopkruid	8	regenboogrussula	9
kale inktzwam	10	reuzenzwam	9
kaneelkleurigemelkzwam	9	ridderzwam	10
kanstanjebloet	9	rode spoorbloem	15
kattekruid	15	rodekoolzwam	9
kegelsilene	18	roodsteel fluweelbloet	9
klein geaderd witje	16	roze russula	9
klein koolwitje	16	salie	15
klein streepzaad	8	scherpe taailing	9
kleine hertezwamsoort	10	schubbig bundelzwam	10
kleine leeuweklauw	18	scutellaria galericulata	18
kleine vos	15, 16	siberische smeewortel	15
knolgordijnzwam	10	silene nutans	18
knopkruidsoorten	8	sileneconica	18
kogeldistel	15	slanke mantelanjer	18
kolibrie-vlinder	16	slanke trechterzwam	9
kompassla	8	smakelijke russula	9
Krabbescheer-kikkerbeetnatuur	19	stellaria aquatica	18
lactuca serriola	8	stevige of valse braakrussula	9
landkaartje	15, 16	stijve dravik	17
leontodon autumnalis	8	stinkparasolzwam	9
leverzwam	10	tijm	15
mannetjesvaren	18	tranende franjehoed	10
mantelanjer	18	trechterzwam	10
meniezwammetje	9	tweekleurige vaalhoed	9
moerasandijvie	24	verbena bonariensis	15
munt	15	verbena bonariensis	15
muurbloemen	15	verbena officinalis	18
mycena corticola	10	vertakte leeuwetand	8
nachtsilene	18	vezelkop	10
narcisridderzwam	9	vinger-en liefdegrassen	8
nevelzwam	9	vlamhoed	10
oranje dwergmycena	10	vliegenschwam	9
panteramaniet	9	vloksteelgordijnzwam	9
parasolzwam	10	volvoxen	4
parelamaniet	9	watermuur	18
parelhoenchampignon	9	waterpeper	8
perzikkruid	8	witjes	15
petrorhagia prolifera	18	witte bultzwam	10
plantago coronopus	18	witte koraalzwam	10
platte tonderzwam	9	witte russula	10
plooirokje	9	zonnerussula	10
polygonaceae	8	zwavelkopje	10
polygonum hydropiper	8		

21 NAMEN

Bestuur

Jan Parmentier, voorzitter (3169210)

Annet de Jong, plaatsvervangend voorzitter
(3422924)

Tilly Kester, secretaris

Hans Bieze, penningmeester (3421351)

Johan Vos, natuurhistorisch secretaris

Els Prins, plaatsvervangend

natuurhistorisch secretaris (0795931749)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong

Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer

telefoon:

werk:015-2785965

thuis:079-3516599

Kopij kan hier worden ingeleverd in getypte vorm of op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1).

Typ soortnamen met kleine letters! Het woord "mens" wordt immers ook niet met een hoofdletter geschreven. Je kunt ook een afspraak met Taeke maken om samen een verhaal te maken. Vooral ervaringen uit het Zoetermeerse verleden vallen bij hem in goede aarde. Je kletst met een kop koffie wat voor je uit en naast je zie je bij Taeke op de laptop een verhaaltje ontstaan dat je kunt controleren en wijzigen waar je bij zit.

Inleverdatum geschreven kopij

aprilnummer: 22 maart 1996 bij Taeke de Jong.

Denk aan de rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Het gaat hier om waarnemingen van Zoetermeerse KNNV'ers. Ziet of ervaart u iets in de Zoetermeerse natuur, maak er dan een berichtje van (met vermelding van waar en wanneer) en stuur het op Taeke.

IK WIL OOK LID WORDEN

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden over de KNNV

Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief abonnement op Natura.

Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Dit formulier kunt U inleveren bij of toezenden aan:

Jan Parmentier
Regentessestraat 8
2713 EM Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer